

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/23119,Osrodek-Odosobnienia-w-Lowiczu.html>
19.05.2024, 11:05

Ośrodek Odosobnienia w Łowiczu

Hasło wydrukowane w **Tom III**

Ośrodek Odosobnienia w Łowiczu, funkcjonował 13 XII 1981 – 10 VIII 1982 w Zakładzie Karnym przy ul. Wiejskiej 3.

W XII 1981 osadzano w nim internowanych z woj. skierniewickiego, docelowo przeznaczony był także dla internowanych z woj. łódzkiego, sieradzkiego i piotrkowskiego.

13 XII 1981 osadzono 32 internowanych (pierwszym był Wojciech Gędek), w tym 10 kobiet, które 16 XII 1981 przeniesiono do Ośrodka Odosobnienia w Warszawie-Grochowie. Na pocz. I 1982 przeniesiono do Łowicza internowanych z likwidowanych ośrodków odosobnienia w Sieradzu (6 I, 124 osoby) i Łęczycy (7 I, 46 osób). W VIII 2 osoby zwolniono, 48 przeniesiono do Kwidzyna. W całym okresie istnienia ośrodka przebywało w nim łącznie 297 osób.

Wśród internowanych w Łowiczu było 229 działaczy „S” różnego szczebla, m. in. 1 członek KK (Włodzimierz Bogucki), 18 członków ZR Ziemia Łódzka (w tym 3 członków prezydium: Kazimierz Bednarski, Andrzej Trautman i Paweł Wielechowski). Osadzono tu także 17 działaczy „S” RI i 15 członków NZS.

Komendantem ośrodka był mjr Kazimierz Chrzanowski, naczelnik ZK w Łowiczu, z-cą mjr Kazimierz Przybysz, z-ca naczelnika ZK.

Więzienie w Łowiczu składało się z kilku parterowych pawilonów, wzniesionych z pustaków, z wilgotną betonową podłogą bez izolacji, co sprawiało, że cele były zimne nawet latem; pawilony I i II wydzielono dla internowanych. Plac pomiędzy pawilonami służył jako spacerniak dla internowanych.

W procesie kwalifikowania osób do internowania nie brano

pod uwagę ich stanu zdrowia; w wielu przypadkach do ośrodka trafiały nieraz osoby poważnie chore. Do powstawania chorób u internowanych przyczyniały się także trudne warunki pobytu. Do częstych należały choroby serca, przewodu pokarmowego, nerek, choroby skórne. Izolacja od świata zewnętrznego, a przede wszystkim od najbliższej rodziny, docierające powiadomienia o zwolnieniach z pracy, doprowadzały u niektórych osadzonych do depresji. Ośrodek nie dysponował stałą opieką lekarską, nie było etatowego lekarza, chorym nie przysługiwała stosowna dieta. Ciężej chorych zabierano do szpitali, najczęściej w Łowiczu i Łodzi. 18 VIII 1982 przeniesiono 4 internowanych ze szpitala w Łowiczu do szpitala w Zgierzu. Umieszczono ich na oddziale psychiatrycznym i odwykowym dla alkoholików, mimo że żaden z przeniesionych nie potrzebował tego rodzaju pomocy. Ponieważ odmówili oni przyjmowania leków i zażądali powrotu na oddziały odpowiednie dla ich schorzeń, przewieziono ich karnie do Ośrodka Odosobnienia w Kwidzynie. Był to pierwszy przypadek zastosowania takiego środka represji przeciwko internowanym.

W pocz. okresie warunki pobytu internowanych były trudne, także ze wzgl. na złe traktowanie przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Obsada jednostki składała się z osób brutalnych, bijących internowanych; przetrzymywanych nękania rewizjami cel, zdarzały się przypadki, gdy kazano im rozbierać się do naga. Internowani skarżyli się na zaginięcia przedmiotów osobistych podczas przeszukań. Uciążliwy był ściśle przestrzegany reżim porannych apeli: wszyscy musieli stawać w szeregu i meldować liczbę obecnych w celi. Następnego dnia po styczniowych transportach z Sieradza i Łęczycy zmuszano internowanych do strzyżenia i golenia. 7 I 1982 Zbigniew Sekulski, po odmowie wykonywania poleceń funkcjonariuszy, został pobity i przeniesiony do izolatki. Pobyt w izolacji oraz ograniczenie korespondencji należały do najczęściej stosowanych kar wobec internowanych.

Internowani wzywani byli na rozmowy przez funkcjonariuszy SB z wojewódzkich komend MO. Przesłuchujący starali się uzyskać od osadzonych informacje dot. ich działalności w „S” i in. organizacjach antykomunistycznych, uczestnictwa in. osób w tych strukturach, nt. zachowania i opinii

wygłaszanych przez współosadzonych; namawiali do podpisania deklaracji lojalności, kontynuacji takich rozmów, a w szczególnych przypadkach do podpisania zobowiązania do współpracy z SB.

Na wiosnę 1982 reżim więzienny w Łowiczu złagodniał, zachowanie Służby Więziennej także uległo poprawie. W IV 1982 otwierano cele w ciągu dnia i internowani mogli się odwiedzać.

Internowani podejmowali różne formy protestów przeciwko m.in. wprowadzeniu stanu wojennego, pozbawieniu ich wolności, stosowaniu uciążliwych i uwłaczających ich godności zapisów regulaminu, dokonywaniu rewizji w celach i zw. z tym rekwirowaniu ich własności, przeciwko umieszczaniu w izolatce, czy też w geście solidarności z protestującymi w innych ośrodkach. Do najbardziej spektakularnych protestów należały głodówki. 13 III 1982, w drugim dniu wizyty MCK w Łowiczu, 11 internowanych podjęło strajk głodowy w proteście przeciwko dalszemu ich internowaniu; w V 1982 internowani przystąpili do głodówki solidarnościowej z głodującymi w Białogórze; od 20 II 1982 30-dniową głodówkę prowadził P. Wielechowski, który domagał się uwolnienia. Najbardziej efektywną formą sprzeciwu była ucieczka. 12 VIII 1982 Józef Śreniowski uciekł ze słabo strzeżonej sali szpitalnej, dokąd został przewieziony na leczenie.

W Łowiczu internowani przeprowadzili bezprecedensową w skali kraju akcję podsłuchiwania rozmów funkcjonariuszy SB z internowanymi. W V 1982 Rafał Kasprzyk i Roman Jarmuszkiewicz z pomocą Bogdana Stasiaka, Jacka Kwaśniewskiego i Stanisława Popki, wykonali instalację podsłuchową w tzw. pokoju cichej pracy, który był także wykorzystywany jako pokój przesłuchań. Pod koniec V 1982 organizatorzy podsłuchu zarejestrowali na kasecie magnetofonowej przebieg rozmowy funkcjonariusza SB z jednym z internowanych, który podczas rozmowy został pozyskany jako TW; treść rozmowy została upubliczniona w podziemnej prasie, krzyżując SB plany współpracy z nowo pozyskanym agentem.

Najczęstszymi formami zbiorowego spędzania czasu były samokształcenie oraz sport (gł. piłka nożna, siatkówka, tenis stołowy). Studenci i naukowcy kontynuowali naukę, pisali prace magisterskie i doktorskie, mieli prawo do korzystania z tzw. pokojów cichej pracy, władze więzienne zazwyczaj wydawały zezwolenie na dostarczenie im i in. internowanym potrzebnych książek. Od IV 1982 internowani mogli prowadzić we własnym gronie wykłady i kursy, m.in. z historii filozofii, historii myśli politycznej, ekonomii, języków obcych; wykładowcami byli m.in. Jacek Bartyzel, Włodzimierz Gromiec, Andrzej Kern. Władze więzienne pozwoliły także na posiadanie magnetofonów do nauki języków obcych. Internowani mieli dostęp do oficjalnych mediów: mogli prenumerować gazety, oglądać programy telewizyjne emitowane w godz. 16.00–22.00, słuchać audycji z umieszczonych w celi głośników radiowęzła. Niezależne informacje uzyskiwali z nasłuchu zachodnich stacji radiowych z przemyconych lub samodzielnie wykonywanych (m.in. przez Janusza Hetmana) odbiorników.

Internowani obdarzeni talentami i zdolnościami artystycznymi realizowali je w tych trudnych warunkach, np. malarz i nauczyciel rysunku Stanisław Nowacki wykonał ołówkiem kilkadziesiąt portretów internowanych. Technika linorytu wykonywano dużą liczbę stempli poczty podziemnej i pieczętek charakterystycznych dla wszystkich ówczesnych miejsc internowania w Polsce; odbijane były na gypsach, kopertach lub kartach. Wykonawcami stempli byli m.in. Stefan Ignaczak, Mieczysław Mazurek, Grzegorz Walczak i Ignacy Wrześciński. Internowani wykonywali też plakietki przypinane do odzieży; narzędzia i materiały do ich wykonywania przemyciła do ośrodka Elżbieta Doncbach-Jankowska, żona internowanego Wiesława Jankowskiego. Przemyconymi aparatami fotograficznymi wykonano serię zdjęć dokumentujących codzienne życie internowanych. Osadzeni sięgnęli także po tradycyjny materiał więzienny – przeżuty chleb zmieszany z popiołem. Wykonywano z niego kości do gry i szachy oraz dzieła nietypowe: Stefan Ignaczak wyrzeźbił paramenty do sprawowania mszy – kielich, krucyfiks i dwa lichtarze. Tematyki religijnej dot. także obraz Matki Boskiej „Solidarnej” z Łowicza, wykonany w formie

mozaiki z naklejonych na drzwiczkach od szafki więziennej w niezliczonej ilości kolorowych fragmentów pocztówek.

Internowani wydawali swoje pisma. W I 1982 ukazał się pierwszy nr „Solidarności Internowanych w Łowiczu”; ostatni znany to nr 4 z 14 I 1982; gazetka w formacie A6 miała objętość 6 s., pisana była ręcznie w kilku egz. W okresie przed otwarciem cel, w ciągu dnia, internowani Bartosz Pietrzak, Zbigniew Sekulski i Wojciech Hempel sporządzali ręcznie w jednym egz. pismo „Zona”; wydano ok. 10 n-rów w formacie A4.

Internowani uroczystości obchodzili rocznice, święta patriotyczne i narodowe, m.in. o godz. 24:00 w nocy z 12. na 13. każdego mies. śpiewali polski hymn.

Najczęstszą formą bezpośredniego kontaktu ze światem zewnętrznym były widzenia, czyli przewidziane regulaminem odwiedzin internowanych 1 raz w mies. (późn. nawet 1 raz w tygodniu) przez członków ich rodzin. W uzasadnionych przypadkach internowani mogli uzyskiwać zgodę na dodatkowe widzenia. Często podczas odwiedzin rodziny przekazywały internowanym paczki z żywnością i odzieżą; widzenia były okazją do przemycania w obie strony grypsów, a niekiedy także innych zakazanych przedmiotów.

Do nietypowych wydarzeń należały śluby internowanych. W Łowiczu odbyło się 9 ślubów, 3 cywilne i 6 kościelnych. Pierwszym był ślub Tomasza Filipczaka, zawarty 22 I 1982; zezwolono na obecność z zewnątrz jedynie panny młodej, rodziców i świadków. Pierwszy ślub kościelny zawarł 21 II 1982 Bogdan Gasiński; udzielił go ks. Kazimierz Wójciak; obecna była rodzina i koledzy z celi. Szczególny charakter miała zbiorowa kościelna uroczystość ślubna: 27 VI 1982 zawarło związki małżeńskie 3 internowanych: Jacek Lech, Grzegorz Rachaus i Konstanty Szwemberg; ślubu udzielali o. K. Wójciak i o. Stefan Miecznikowski. 8 VII 1982 jeden z internowanych zawarł związek małżeński poza ośrodkiem, uzyskując na ten cel przepustkę.

Bardzo ważną rolę w życiu internowanych pełniła religia. Opiekę nad internowanymi roztaczała Kuria Diecezjalna w

Łowiczu, jednak gł. ciężar opieki duchowej i pomocy spoczywał na kurii łódzkiej, z której terenu pochodziła większość internowanych. W I 1982 kapelanem ośrodka został o. K. Wójciak (przed utworzeniem tej funkcji duszpasterzem wszystkich osadzonych w ZK w Łowiczu, a więc także internowanych, był ks. Zbigniew Skiełczyński). Szczególną rolę w życiu internowanych odegrał łódzki jezuita o. S. Miecznikowski, 6 I 1982 mianowany przez Kurie Biskupią diecezjalnym referentem ds. duszpasterstwa w zakładach karnych. W każdą niedzielę odprawiane były na korytarzu msze; duchowni spowiadali i udzielali komunii. Przenośny ołtarz pełnił także rolę skrytki wykorzystywanej do przekazywania różnych przedmiotów poza teren ośrodka lub między internowanymi.

21 II 1982 internowanych odwiedził ordynariusz łódzki bp Józef Rozwadowski. Ojcu S. Miecznikowskiemu udało się uzyskać pozwolenie na przeprowadzenie 12-14 III 1982 w łowickim ośrodku rekolekcji wielkopostnych z codzienną mszą i Drogą Krzyżową na korytarzu więziennym. Na zakończenie rekolekcji mszę odprawił bp Kazimierz Romaniuk. 1 V 1982 internowanych odwiedził prymas Józef Glemp.

Poza podstawowymi, duchowymi funkcjami, wizyty księży pozwalały ustalić im warunki, w jakich przebywali internowani oraz określić ich potrzeby; Kościół troszczył się także o sytuację zdrowotną internowanych i udzielał im pomocy materialnej.

Internowani mieli prawo do otrzymywania mies. 2 paczek żywnościowych oraz, za zezwoleniem komendanta, paczek z odzieżą, bielizną, obuwiem i przedmiotami osobistego użytku, m.in. z książkami, a na wniosek lekarza także z lekami. Osadzeni otrzymywali paczki gł. od rodzin i kościoła; otrzymywali także paczki od organizacji zagranicznych, m.in. MCK za pośrednictwem PCK.

12-13 III 1982 obóz wizytowała delegacja MCK. Odbyla dłuższą rozmowę z przedstawicielami cel, potem lustrowała wszystkie cele i założyła kartoteki wszystkim internowanym. 23-24 VI 1982 MCK wizytował ośrodek po raz drugi;

wizytatorzy, z udziałem własnego lekarza, przeprowadzili w poszczególnych celach badania medyczne i wywiady z internowanymi.

Henryk Marczak

[Łowicz, Region Ziemia Łódzka](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)